

Thus, the issue of European security after the war in Ukraine will be increasingly relevant in terms of triad construction: Nato-EU-Ukraine. Providing peace, life, and human health is one of the key areas in this matter.

Список використаних джерел

1. Simakhova A. Economy socialization as a factor in solving modern global problems. *European Journal of Management Issues*. 2018. 26(1-2). Pp. 48-54. - Retrieved from: <https://mi-dnu.dp.ua/index.php/MI/article/view/177>. - DOI: 10.15421/191806
2. Global security. URL: <https://www.rand.org/topics/global-security.html>
3. Васильєв Г.Ю. Підтримка міжнародної безпеки – глобальна проблема людства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 2 (21). С. 155-166.
4. Simakhova A. Post-War Socialization of the Economy: Ukrainian and European Security, *Challenges to national defence in contemporary geopolitical situation*, 2022, 1, 71-75, DOI 10.47459/cndcgs.2022.9
5. Сімахова А.О. Індикатори оцінки ефективності моделі соціальної економіки на глобальному рівні. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. Том 26. Випуск 10. С. 95-100.

Синюра-Ростун Н.Р.,

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник відділу просторового розвитку

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»

ПІДТРИМКА УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

В роботі розкрито першочергові завдання, що постали перед державою у напрямку підтримки українського експорту після 24 лютого 2022 р. Відзначено, що для активного післявоєнного відновлення економіки необхідно інтенсифікувати роботу над включенням у нові високотехнологічні виробничі ланцюги.

Погіршення економічної ситуації в Україні зумовлене наслідками глобальної пандемії, з іншого боку, прискорюється та посилюється активними військовими діями, що супроводжуються терористичними ракетними атаками по цивільній та енергетичній інфраструктурі на усій території держави. В цій ситуації Україна стикнулася із небаченими досі викликами, один із яких у економічній площині відображається у ризику втрати експортних ринків. Виробничі ланцюги постачання, як правило, зберігаються під час коротких періодів нестабільності, але, якщо воєнні дії тривають більше року, імпортери шукають заміну, відбувається релокація торговельних потоків світової торгівлі, укладаються нові преференційні торговельні угоди з метою зниження витрат на торгівлю [1, с. 32].

Відтак, першочерговим завданням держави стає стимулювання та підтримка орієнтованого на експорт підприємництва, для цього необхідно вжити низку заходів, серед яких:

- Стимулювати диверсифікацію товарної структури українського експорту, який має здебільшого сировинну спрямованість, відтак потрібне його розширення у частині посилення інноваційної складової (наприклад, у секторі АПК це може бути проведення спільних досліджень щодо селекції та сортовипробування, розроблення технологій вирощування культур, збільшення частки продукції глибокої переробки сільськогосподарської продукції; збільшення обсягів органічного виробництва, а також ступеня та обсягів його переробки тощо).

- Виокремити можливі «точки зростання» у конкурентних сферах співпраці (наприклад участь у високотехнологічних галузях економіки (космічній, ІКТ (штучного інтелекту), біоінженерії тощо, реалізація проєктів з впровадження альтернативних джерел енергії) тощо.

- Розширити географію експорту, оскільки частина експортерів і досі відчувають проблеми із переорієнтацією експорту з ринків країн СНД на альтернативні ринки. Вузька географія експорту значно обмежує можливості нарощення експортних потужностей. За опитуванням [2] кожна друга компанія експортує до 2-5 країн, а кожна п'ята – до однієї. Головним експортним напрямком для українського бізнесу залишається Європейський Союз (експортували 76% опитаних респондентів на початок 2023 р.). У попередні роки збільшення обсягів експорту до ЄС стримувалося наявністю квот, деякі з яких вичерпувалися ще на початку експортного періоду, крім того висока конкуренція виробників щодо отримання доступу до обсягів квот була бар'єром для МСП. Наприклад, обсяг річної тарифної квоти ЄС на мед становив 6 тис. тонн, тоді як загальний експорт меду України до ЄС у 2020 р. становив понад 50 тис. тонн. Обсяг безмитної квоти зі ставкою мита 0% вичерпувався протягом перших днів року, а для поставок меду в ЄС понад квоту українські експортери повинні були сплачувати ввізне мито в розмірі 17,3%. Для підтримки економічного розвитку України, що зазнав суттєвого падіння через війну, ЄС запровадив тимчасову лібералізацію торгівлі з Україною, що сприяло нарощенню обсягів експорту продукції до ЄС. У 2021 р. понад 14 тис підприємств експортували продукцію до ЄС, у 2022 р. їх кількість перевищила 17 тис., зростання експорту відбулося на 4% до 28 млрд. дол. США [3]. Експортувалася здебільшого продукція АПК, харчової промисловості, металургійного комплексу та мінеральні продукти (природний газ, нафта та нафтопродукти). Лібералізація торгівлі з ЄС дозволила пом'якшити загальне падіння економіки. Необхідним заходом є пролонгація таких преференцій для українського бізнесу на середньостроковий період. Стримуючими факторами для українського бізнесу для нарощування експорту до ЄС стали: необхідність проходження сертифікації виробництва і продукції (тривала процедура проходження);

розвиток прикордонної інфраструктури з ЄС шляхом збільшення її пропускної спроможності. Загалом географія українського експорту поступово розширюється, однак обсяги залишаються незначними.

- Відновити розірвані ланцюги доданої вартості, що сприятиме задоволенню попиту на зовнішніх ринках. Прикладом втрати доступу на зовнішні ринки є ГМК [4], у якому скорочення виробництва та експорту за 2022 р. склало 70%, у 2023 р. падіння поглибитися до -85% (за відсутності державної підтримки), а це призведе до втрати світових ринків. Лише через дорогу логістику залізорудні експортери втратили ринок Китаю, на який до війни припадало 40-45% українського залізорудного експорту. Місце української металургії на світових ринках займають Туреччина, КНР, Індія, Бразилія. Після остаточної втрати позицій Україні знадобиться щонайменше 10 років щоб відновити свої позиції у світі. Відтак, необхідно інтенсифікувати роботу не лише над відновленням втрачених ринків, але працювати над включенням у нові високотехнологічні виробничі ланцюги.

- Забезпечити фінансову підтримку експортерів, особливо тих, що найбільше постраждали від військових дій. Серед основних проблем останні зазначають наявність боргів за контрактами, укладеними до 24 лютого 2022 р. та високі ризики щодо укладання нових довготривалих контрактів; відмови іноземних партнерів у співпраці через небезпеку і ризики невиконання договорів через війну; проблеми з доступом до фінансових ресурсів (тимчасова зупинка фінансування державою кредитної програми 5 – 7 - 9%), брак інвестицій.

Окрім вище зазначених, виклики для бізнесу в умовах війни посилюються: проблемами з організації логістики, блекаутами, міграцією персоналу, складнощами у бронюванні ключових працівників та заборонаю виїзду за кордон для чоловіків у короткострокові бізнес відрядження тощо.

Список використаних джерел:

1. Осташко Т.О. Сільськогосподарський експорт України в умовах війни і шляхи його відновлення. *Економіка України*. 2022. № 5 (726) с. 26-37. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.05.026>.

2. Основні економічні тенденції та очікування в січні 2023 року. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7096>.

3. Куницький О. Український експорт до ЄС: розквіт посеред війни. URL: <https://www.dw.com/uk/ukrainskij-eksport-do-es-rozkvit-posered-vijni/a-64739129>.

4. Напередодні інтеграції з економікою ЄС необхідно модернізувати власну промисловість. URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/kopyia-naperedodni-intehratsii-z-ekonomikoju-yes-neobkhidno-modernizuvaty-vlasnu-promyslovist>.